

“Wat suddert er na van Kanamori’s bezoek? Best veel!”

- Ludo Heylen

Door: Geert Bors

Kanamori wil bovenal dat de kinderen in zijn klas ‘happy’ zijn. Het Ervaringsgericht Onderwijs heeft ‘welbevinden’ centraal staan. In hoeverre betekenen die twee begrippen hetzelfde? EGO-onderwijskundige Ludo Heylen ziet kleine verschillen, maar vooral grote verwantschap: “Kanamori’s levenslessen zijn van onschatbare waarde. In essentie heb ik geen culturele barrières gezien.”

U heeft Kanamori meegemaakt aan de Fontys Pabo in Eindhoven. Wat is u het meest opgevallen?

"Dat is ongetwijfeld het feit dat hij zeer authentiek is. Je ziet het al in zijn film: hij gaat honderd procent voor zijn werk, zijn klas, zijn visie."

'Authenticiteit' is een veelzijdig begrip. Wat bedoelt u als u Kanamori authentiek noemt?

"Kanamori is zoals hij is. Dat zie je aan de manier waarop hij vertelt. Aan dat hij niet op zijn stoel kan blijven zitten, maar met zijn hele lijf aan het praten slaat. Hij is duidelijk een man van de praktijk, die doet wat hij van binnen uit ervaart als het goede. Je merkt dat het op geen enkele manier door iemand anders is opgelegd. En dat de man het ook niet op een andere manier kan, dan zoals hij het aanpakt. Hij doet wat hij moet doen."

De man die met zijn hele lijf communiceert en samenvalt met zijn visie – zo hebben veel mensen Kanamori ervaren. Komt dat ook in de buurt van wat het ErvaringsGericht Onderwijs bedoelt met 'verbondenheid'?

"Ja, zeker als je kijkt naar zijn Levenslessen. Verbondenheid is een relatief recente loot aan de stam van het EGO, en vormt een drie-eenheid met welbevinden en betrokkenheid. We streven naar een grondhouding van verbondenheid met al wat leeft. Kanamori werkt daar heel expliciet aan: hij wil zijn kinderen vertrouwd maken met de natuur, met hun eigen geest en lijf, en met hun medeleerlingen. Elkaar gelukkig maken, vrienden worden, een veilige sfeer zonder pesterijen. Dat zijn centrale punten in zijn onderwijs."

Kanamori wil vooral ook dat de kinderen in zijn klas 'happy' zijn. Het ErvaringsGericht Onderwijs heeft 'welbevinden' als een van zijn belangrijke pijlers. Is Kanamori's invulling van 'happiness' verwant aan 'welbevinden'?

"Voor wie geen Japans verstaat, is dat 'happy' het enige woord dat je kunt verstaan in *Children Full of Life*. Het is een goede vraag, die niet zo eenvoudig te beantwoorden is. En dan vooral omdat de onderzoekswereld niet altijd volgens dezelfde regels kan werken als de wereld van een doortastende, aanpakkende, flexibele leerkracht als Kanamori."

"Wat mij het meest blijft, is hoe hij zijn kinderen leert bewuste keuzes te maken."

Omdat de wetenschap meer afstand houdt?

"Nou, laat ik iets schetsen van de geschiedenis van het ErvaringsGericht Onderwijs. Ferre Laevers begon zijn onderzoek rond 1976 in het toenmalig Vlaamse kleuteronderwijs en constateerde dat er weliswaar een goede traditie was, maar dat het nog beter kon. Destijds lag het accent op de input – het aanbieden van nieuwe elementen. Gaandeweg, in de jaren tachtig, leerden we dat de kwaliteit van het onderwijs vooral ook erg afhangt van de interactie. Niet alleen wat je binnenbrengt, maar vooral ook de kwaliteit waarmee het gebracht wordt."

Toen zijn de concepten welbevinden en betrokkenheid binnengekomen en sindsdien is het accent op het kwaliteitsvolle proces gekomen. We hebben het nu over *deep-level learning*, over het aanleren van *life skills*. Daarmee worden je leren en je attitude verstevigd, zodat je ook nieuwe, onverwachte, complexe problemen aankan en je zelfstandig je weg in de wereld kunt vinden. Het 'ervaringsgerichte' in EGO gaat over hoe goed je je als leerkracht kunt inleven in de ervaring van je leerlingen. Dan heb je het over interactie, over welbevinden, betrokkenheid en verbondenheid."

Dat klinkt toch heel erg als Kanamori?

"Absoluut. Maar wetenschappers kunnen zich afvragen of je welbevinden moet meten als een output-variabele of als een proces-variabele. Kanamori zet in op interactie, op het proces: hij wil dat zijn kinderen een hoog welbevinden hebben en probeert goede condities voor het leerproces te scheppen. Wanneer je geluk echter ziet als een output-factor wordt het ingewikkelder: je kunt gelukkig zijn niet verplicht stellen. Een uitspraak als 'als één kind niet gelukkig is, is niemand gelukkig' wordt daarmee in potentie een problematische, maar zeker wel een dappere uitspraak."

Is Kanamori's aanpak één-op-één naar Vlaanderen of Nederland te vertalen? Of heeft u culturele barrières gezien?

"In essentie heb ik geen barrières gezien. Dat wil zeggen: ik zou nooit zo werken als Kanamori. Er zijn duidelijk herkenbare elementen die cultureel verankerd zijn, maar de ideeën eronder zijn universeel. Hoe Kanamori werkt met welbevinden en verbondenheid past perfect. Ik heb niet het gevoel dat we dat niet zouden kunnen transfereren naar hier. In tegendeel: het gaat over de essentie van lesgeven. Het gaat over je prepareren voor het leven. Zijn levenslessen zijn van onschatbare waarde."

Waarin schuilt die waarde?

"Wat mij het meest bij blijft, zijn de keuzes die hij maakt in zijn onderwijs en hoe hij zijn kinderen bijbrengt ook bewuste keuzes te maken. Het gaat om vriendschap, omgaan met gevoel, vertrouwen, samen te vieren, goed afscheid te nemen. Als er gepest wordt, stopt hij alles en legt hij de lat nog een tikje hoger. Ik ken een vrouw die bij het bekijken van de film geconfronteerd werd met het belang van die bewuste keuzes. Ze besepte dat ze zelf niet koos waar het voor haar echt om ging en zegde haar baan als schoolleider op. Ze wilde dicht bij de kinderen zijn."

U zegt dat u nooit zou werken als Kanamori. Wat ziet u dan als culturele verschillen?

"Ik vind die situatie voorafgaand aan het vlottenbouwen bijvoorbeeld iets kunstmatigs hebben: ik heb het idee dat Kanamori met zijn straf aan Yuto een reactie van de klas wil ontlokken. Ik vind niet dat je kunt straffen om dan in tweede instantie een andere reactie te laten opkomen. Zoiets heb ik zelden gezien en daarom heb ik het gevoel dat dat cultureel bepaald zou kunnen zijn. Volgens mij moet een leraar een dusdanig klimaat scheppen dat kinderen kunnen reageren op het moment zelf, en niet op een formeel moment erna. Ik spreek nu ook als vader van drie kinderen: ik kreeg vroeger in zo'n geval meteen een spiegel voorgehouden: 'Besef je wel dat je ons tegen elkaar opzet?'"

Wat kan het ErvaringsGericht Onderwijs leren van Kanamori?

"Wij werken vaak met modellen waarbij we, als we een lage betrokkenheid en welbevinden waarnemen, interventies plegen. Daarna gaan we kijken of dat effect gehad heeft. Kanamori doet dat veel directer, onder andere door de input te veranderen, opeens te kiezen voor een andere insteek of aanpak. Wij

doen dat ook wel, maar als je wilt werken vanuit wetenschappelijke principes, is dat moeilijker in te passen."

Als we het toch over cultuurverschillen hebben: zijn er verschillen tussen Nederland en Vlaanderen als gaat om de implementatie en inbedding van het EGO-gedachtegoed?

"Nederland heeft een traditie om als school makkelijker te kiezen voor een concept. In Vlaanderen zijn het vooral individuele leraren die werken volgens de EGO-principes. ErvaringsGericht Onderwijs heeft dus een bredere basis in Vlaanderen dan je op grond van het aantal 'EGO-scholen' zou vermoeden. Sommige van die EGO-leerkrachten botsen op hun school ook wel met de meer algemene visie op de school. Dat is typisch voor Vlaanderen: het schoolconcept is er nog een beginnend verhaal. Op Nederlandse scholen worden vernieuwende concepten makkelijker aangenomen, terwijl je in Vlaanderen ieder persoonlijk moet overtuigen, en dan nog het team. De Achilleshiel in Nederland is dat een school na een aantal jaar ook zo weer voor een ander concept kan kiezen. Daarin is Vlaanderen honkvaster. In het enthousiasme en de dynamiek zie ik geen verschillen tussen leraren die met ErvaringsGericht Onderwijs werken."

Welbevinden en verbondenheid zijn heel centrale concepten in Kanamori's onderwijspraktijk, al heeft hij er andere namen voor. Betrokkenheid leek wat minder op de voorgrond te staan. Mist hij daar nog iets?

"Kanamori legt minder accent op betrokkenheid. Maar hij is wel degelijk bezig met de betrokkenheid van zijn leerlingen bij wat er op school voorvalt. Hij vertelde bijvoorbeeld hoe hij bij binnenkomst ieder kind een high five geeft en intussen voortdurend hun gezichten leest. Waar komen ze mee binnen en hoe kan ik mijn

les daarop afstemmen? Daarmee heeft hij betrokkenheid zeker in het vizier, maar het klopt dat het in elk geval minder zichtbaar is."

Kanamori is alweer lang en breed in Japan. Wat suddert er na in Leuven?

"Best veel. In scholen zijn thema's als pesten en buitensluiting actueel en dan komt Kanamori aan de orde. Want wanneer je dergelijke problematiek benadert vanuit verbondenheid en respect, doe je meer dan symptoombestrijding. We willen heel bewust niet zozeer de curatieve als wel de preventieve benadering kiezen: kinderen en leerkrachten sterker maken om met hun eigen gevoelens en problemen aan de slag te gaan. Die sociaal-emotionele aspecten zullen ook in onze volgende zomercursus centraal staan. Kortom, onze huidige interessevelden raken dicht aan het idee van levenslessen." ■

*Dr. Ludo Heylen is als onderwijskundige verbonden aan het CEGO, het Centrum voor ErvaringsGericht Onderwijs, aan de Katholieke Universiteit Leuven.
Meer informatie via cego.inform.be*